dabar pasiektas 3 m gylis nuo buvusių grindų (nuo namo pamato viršaus), t. y. apie 2 m žemiau pamatų apačios. Dirbta kartu su statybininkais, kurie pamatus tvirtino betoninėmis banketėmis. Vėliau jos bus sujungtos ir taps vieningomis naujojo rūsio sienomis. Arkos viršus apytikriai yra būsimo rūsio grindų lygyje. Kasti giliau, nebaigus tvirtinti pamatų ir įrengti rūsį, pavojinga. Be to, darbas užtruktų, jau buvo spalis, kiekvienu momentu galėjo prasidėti lietūs, o namas be stogo. Arka tokios būklės, kad ją būtina iš karto konservuoti, o tokiems darbams nebuvo pasirengta. Spėjant pagal analogijas (lyginant su krosnių liekanomis, rastomis prie Sporto rūmų), radinys gali siekti XVI a. ir tapti unikaliu naujojo muziejaus eksponatu. Remiantis šia prielaida, arką nutarta užpilti, uždengti taip, kad virš jos galėtų dirbti statybininkai, ir tyrimus baigti kitą sezoną. Be to, sprendžiant pagal panašių perdegusių plytų nuolaužas, rastas šalia vilos P pamato, tokių statinių kaip ši arka galėjo būti ir daugiau. Taip pat ir vilos pamatų išorėje.

2005 m. dviejose vilos vidaus patalpose ištirtas bendras 72 m^2 plotas. Tyrimus būtina tęsti kitais metais.

TERRITORY OF THE TUSKULĖNAI MANOR

In 2005 archaeological investigations were performed in 3 spots of the Tuskulėnai manor territory: along the fence next to the officine (Fig. XXXIX), along the fence between the central palace and the officine (Fig. XL, XLI) and finally in the villa of F. Walicki (Fig. XLII). No cultural layer was present along the fence; only 3 iron tools left by the workers were discovered: an axe, a hack-hammer and a hook used to join wooden constructions. Inside the villa built in 1866 m at the depth of 2.8 m counting from the former floor level an arch bearing resemblance to a fire-chamber was discovered (Fig. XLIII-XLIV). The total area investigated along the fences was 130 m^2, and 72 m^2 were investigated in the villa.

ANYKŠČIŲ DVARVIETĖ

Gintautas ZABIELA

2005 m. spalio mėn. LII Anykščių dvarvietės PR dalyje vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus. Čia dar 2005 m. vasarą į PR nuo cerkvės, nuo Dvaro gatvės iki medinio pastato „SOS vaikai“ R kampo lygiagrečiai Biliūno gatvei buvo savavališkai iškastas 40 m ilgio, 1,2–2 m pločio, 1,65–2,20 m gylio kanalizacijos trasos griovys. KPD Utenos teritorinis padalinys šiuos darbus sustabdė. Tirtas iškasto trasos griovio (iš viso 44 m^2) dugnas bei fiksuotos sienelės.

Anykščių dvarvietė žinoma nuo 1990 m., kai buvo surasta pati dvarvietė, nustatytos jos kultūrinio sluoksnio paplitimo ribos (G. Zabiela, Anykščių rajono 1990 metų archeologinės ekspedicijos ataskaita, *LIIR*, f. 1, b. 1710, p. 7–35). 1991 m. dvarvietę plačiau tyrinėjo LII archeologas Giedrius Puodžiūnas (*ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. II, p. 44–48). 1993 m. dvarvietės PR dalyje iškasta 17 šurfų (17 m^2), cerkvės vietoje ir į PR nuo jos aptikta XVI–XVII a. pastato (įvar-

dinto kaip centriniai dvaro rūmai) liekanų (G. Zabiela, Anykščių rajono 1993 metų archeologinės ekspedicijos ataskaita, *LIIR*, f. 1, b. 2129, p. 20–29, 60–63, 65–67, 69, pav. 5–8). Iš viso per 1990–1993 m. Anykščių dvarvietėje buvo ištirtos 5 perkasos (156 m^2), 151 šurfas (151 m^2), rasti 22 pavieniai radiniai, 44 koklių fragmentai, 787 puodų šukės, 3 grindų plytelės, 30 stiklo fragmentų. Šių tyrimų metu nustatyta, kad Anykščių dvarvietė yra vertingas XVI–XVIII a. archeologinis paminklas su I tūkst. vidurio neįtvirtinta gyvenviete jos teritorijoje.

Vėliau 10 metų Anykščių dvarvietė archeologų dėmesio nesulaukė. 1998 m. į AM iš dvarvietės pateko daugiausia vėlyvi XIX–XX a. pradžios dirbiniai, surinkti kažkur dvarvietės V dalyje. Tai 7 geležiniai dirbiniai (rankena, lango ar durų sutvirtinimas, uknolis ir 5 lystelės), 2 stiklinių butelių fragmentai, 29 neglazūruotų bei tamsiai rudai glazūruotų koklių plokščių ir sienelių fragmentai bei 24 žiestų puodų šukės (5 pakraštėliai, 18 sienelių ir 1 dugnas).

Naujas Anykščių dvarvietės tyrinėjimų etapas prasidėjo 2004 m., kai jos ŠR kraštą Dvaro gatve ir ŠV dalį turėjo kirsti magistralinės vandentiekio ir kanalizacijos trasos iš naujai Anykščiuose tiesiamų miesto požeminių komunikacijų tinklų. Kadangi dvarvietė yra saugomas archeologijos objektas (AR 1881), būsimų trasų vietose turėjo būti atliekami išsamūs archeologiniai tyrimai. Juos realiai vykdė LII MTS archeologas Valdas Vainilaitis, nors leidimas buvo išduotas Ryčio Jonaičio vardu. V. Vainilaitis su jam pavestu darbu nesusidorojo. Nors buvo ištirtas bendras 2136 m^2 plotas (tyrinėjimų ataskaitoje nurodomas klaidingas 1953 m^2 plotas) ir surasta daug įvairios V–VI a. neįtvirtintos gyvenvietės ir XVI–XVIII a. dvarvietės medžiagos (tyrimų ataskaitoje suregistruoti 909 radiniai), tarp jų ir pastatų liekanų, realiai archeologiškai ištirtas tik 462 m^2 plotas (21,6% nurodyto ploto), o kita (perkasos 1–3 ir plotas 1) sunaikinta mechanizuotai įsikasant giliai į įžemį.

Arčiausiai 2005 m. tyrinėjimų vietos 1993 m. buvo ištirti šurfai 135–140 į PR nuo pastato „SOS vaikai“ ir į PV nuo kanalizacijai iškasto griovio. Juose aptikti daugiausia XX a. antroje pusėje sumaišyti iki 1,8 m storio XVII–XX a. kultūriniai sluoksniai, kurių apatinėje dalyje fiksuota nesuardytų sluoksnių liekanų, pastato pamatai. Iš Anykščių regioninio parko direkcijos buvo gauti 9 XIX–XX a. pradžios radiniai. Tai 5 šviesiai rudi koklių fragmentai, iš kurių 2 puošti augaliniu (?) ornamentu, su kraštu einančia plokščia iškilusia briauna, palei kurią yra iškilių taškelių ornamentas; 2 žiestų puodų šukės (sienelė ir ąsos fragmentas); 2 geležinės kaltinės vinys. Visa tai rasta 1999 m. įkasant dekoratyvinį ženklą šios direkcijos pastato kieme apie 50 cm gylyje esančiame griuvenų sluoksnyje. Kanalizacijos trasą buvo numatyta pajungti nuo šulinio, esančio Dvaro gatvėje, įrengto 2004 m. tyrinėto ploto 1 vietoje, kuriame buvo rastas juodos žemės sluoksnis.

Iškastos trasos ŠR dalyje (22 m ilgio atkarpoje) po pilko dirvožemio sluoksniu, kuriame aptiktos XX a. datuojamos duobės, 30–40 cm gylyje fiksuotas įžemis – gelsvas smėlis. PV dalyje po 45–50 cm storio pilko dirvožemio sluoksniu fiksuota pastato (N55°31'45.3" E25°07'15.5") vieta. Jį žymi iki 1,2 m pločio ir 70 cm aukščio iš akmenų ir raudonų plytų mūrytas, kalkingu skiediniu rištas pamatas bei pastato vietoje esantis gelsvai pilko smėlio su griuvenomis sluoksnis. Pastato liekanos apar-

dytos kažkokio vėlyvesnio prakasimo. Pamatas išorėje krautas iš iki 25–40 cm skersmens moliu rištų akmenų, vidinėje pusėje mūrytas iš 15x5 cm dydžio (viena plyta 33x6 cm dydžio) plytų, rištų kietu kalkingu skiediniu. Bendras pamatų storis buvo 60 cm. Pastato vieta tarp pamatų užpildyta pilka žeme su XX a. vidurio – antros pusės radiniais ir griuvenomis, kuriose rasta raudonų plytgalių su braukomis vienoje pusėje (13–14x5–6 cm dydžio). Į ŠR nuo pastato po 30 cm storio viršutiniu pilko dirvožemio sluoksniu aptiktas 50 cm storio pilkas birus priesmėlis su gausiomis plytų griuvenomis bei iki 15 cm skersmens akmenimis. Šio sluoksnio apatinėje dalyje 80 cm gylyje rastas neglazūruoto rausvo koklio su augaliniu (?) ornamentu plokštės kampas laiptuotai briaunuotu kraštu ir lenkta sienele.

Aptikti pamatai priklauso XVII a. mediniam pastatui. Pastatas buvo kurį laiką naudojamas, o iki žemės paviršiaus nugriautas jau greičiausiai XIX a. (statant cerkvę). Dėl reljefo nelygumo iš ŠR pusės pastato pamatai buvo labiau įgilinti į įžemį. Buvusi pastato vieta XX a. antroje pusėje greičiausiai mechanizuotai lyginta. Tai patvirtina 3,5 m į ŠV nuo trasos ant 40 cm aukščio kauburio augantis 1 m skersmens uosis. Sprendžiant pagal aptiktus pamatus, pastato plotis išorėje – 8 m. Pastato pamatų PV dalis yra 12,5 m į PR nuo PR cerkvės sienos, 6 m į ŠR nuo medinio pastato „SOS vaikai“ R kampo, 3 m į ŠV nuo ties J. Biliūno gatve esančios tvoros.

Siekiant nustatyti pastato grindų lygį, pastato centrinėje dalyje įsigilinta iki 1,8 m gylio, kur rastos apardytos grindys iš netvarkingai suklotų 28x13 cm dydžio plytų. Virš jų esančiame rausvai pilko smėlio sluoksnyje rastas 4,4x2,3 cm dydžio, 1,5 mm storio žalvarinio kaltinio indo (?) plokščias lenktas fragmentas, ornamentuotas 3 lygiagrečiomis linijomis. Tame pat sluoksnyje rastos 4 žiestos keramikos šukės (du pakraštėliai nuo puodų 13–16 cm skersmens angomis bei dvi 7–8 mm storio sienelės).

Labiau į PV nuo pastato liekanų įžemis dėl natūralus reljefo kritimo Anykštos upės link gilėja, tačiau virš jo esantys sluoksniai suformuoti XX a. Čia įžemis – gelsvas smėlis – aptiktas 120–130 cm gylyje po pilkos maišytos žemės sluoksniu.

2005 m. Anykščių dvarvietės tyrinėjimai papildė žinias apie jos PR dalies užstatymą. Iš viso 1990–2005 m. archeologinių tyrinėjimų metu Anykščių dvarvietėje buvo ištirta 13 perkasų (2292 m^2), 151 šurfas (151 m^2), rasti 53 pavieniai radiniai, 282 koklių fragmentai, 1428 puodų šukės, 3 grindų plytelės, 39 stiklo fragmentai. Visa medžiaga datuojama V–VI a. ir XVI–XIX a. Radiniai perduoti AM.

ANYKŠČIAI MANOR SITE

In 2005 in the SE part of the Anykščiai manor site the LII investigated a 40 m long and 1.2–2 m wide ditch excavated for the sewage pipe (44 m^2 in total). In the SW part of the ditch a 0.6 m high brick foundation of an 8 m wide building was discovered. Inside the building there was a brick floor. According to random finds (wheel-made pottery, fragments of stove-tiles and pieces of a forged bronze vessel) it was datable to the 17th century.